

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

H) Kongl. Majts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd.

LANDSHÖFDINGE-EMBETETS

UTI

NORRBOTTENS LÄN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅREN

1856—1860.

---

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Den från innebyggarnes jordbrukande eller nomadiska lefnadssätt härledda indelningen uti *kustland* och *lappmarker* bibehålles ännu, och är i kameralistiskt hänseende af vigt. Nomaderna eller lapparne äro likväl från nedre och jemväl betydligt från mellersta delen af lappmarkerna undanträngda af jordbrukande befolkning, hvarigenom lappmarkernas utseende mer och mer antagit likhet med kustlandet. Man har väl emellan dessa velat förlägga ett skogsland, men då gränsen därför i anseende till den jemna spridning, som den jordbrukande befolkningen derå intagit, alltid skall blifva godtycklig, och tillsättandet af ett skogsland icke är för enadt med någon praktisk nytta, synes detta vara utan ändamål. Men vill man i geografiskt, topografiskt och ekonomiskt hänseende gifva länet sin naturliga indelning, så sönderfaller det i fem, omkring de stora elfdalarne Piteå, Luleå, Råneå, Calix och Torneå grupperade landsdelar, hvilka hvar för sig bilda ett helt af intresse.

Uti ecklesiastikt hänseende indelas länet i det på följande sida i tab. Litt. A anförde antal pastorater, för hvilka jemväl arealen i tunnland är upptagen. Tab. Litt. A.

Hela länet skulle sålunda innefatta 21,367,955 *tunnland* eller i det närmaste 924 *kvadratmil*. Det bör likväl bemärkas, att ehuru afvittringsförrättningarne ligga till grund för förestående uppgifter om kustlandets areal, mätningarne inom Piteå och Öfver-Calix pastorater icke äro fullt kontrollerade, samt att mätningarne inom Öfver-Torneå och Pajala pastorater icke blifvit fulländade. Hvad Lappmarkernas areal vidkommer, så är uppgiften derom hemtad från Carl af Forsells statistik.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utgiver ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-17.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Innevånare.....	2.
Tab. Litt. A. Pastoraternas antal och areal.....	2.
Tab. Litt. B. Specifikation af folkmängden.....	3.
3. Näringar.....	5.
Tab. Litt. C. Sädespriser.....	6.
Tab. Litt. D. Landtbruksingenjörens verksamhet.....	6.
Tab. Litt. E. Uppgift å beviljade skogsafverkningar under åren 1856-1860, på grund af Kongl. Brefvet den 11 april 1844.....	10.
Tab. Litt. F. Jernstillverkning.....	12.
Tab. Litt. G. Export.....	12.
4. Kommunikations-anstalter och varubyten.....	13.
5. Kameralförhållanden.....	13.
Tab. Litt. H. Uppgift på de arbeten, som af Landtmätarne vid Afvittringsverket i Norrbottens län blifvit verkstälde åren 1856-1860.....	14.
6. Politi.....	15.
Tab. Litt. I. Statsverkets inkomster.....	15.
Tab. Litt. K. Inlutne bränvinsminuterings- och utskänknings- samt folkskole-afgifter.....	15.
Tab. Litt. L. Summarisk uppgift för Lasarettet i medeltal 1856-1860. för Kurhuset i medeltal 1856-1860.....	16.
Tabellbilagor	18-24.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	18.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	18.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	19.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	19.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	19.
Tab. N:o 6. Af rofdjur dödade husdjur.....	19.
Tab. N:o 7. Grufvor, bergverk, bruk, fabriker och manufaktur- inrättningar samt handtverkerier.....	20.
Tab. N:o 8. Allmänna vägar, gästgifverier och skjutsning, 1856-1860	21.
Tab. N:o 9. Sjöfart och handel, år 1860.....	21.
Tab. N:o 10. Hemman och jordlägenheter m. m. år 1860.....	22.
Tab. N:o 11. Laga skiften m. m. åren 1856-1860.....	23.
Tab. N:o 12. Sparbanken.....	23.
Tab. N:o 13. Fattigvården.....	24.

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

H) Kongl. Majts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd.

LANDSHÖFDINGE-EMBETETS

UTI

NORRBOTTENS LÄN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅREN

1856—1860.

---

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Den från innebyggarnes jordbrukande eller nomadiska lefnadssätt härledda indelningen uti *kustland* och *lappmarker* bibehålles ännu, och är i kameralistiskt hänseende af vigt. Nomaderna eller lapparne äro likväl från nedre och jemväl betydligt från mellersta delen af lappmarkerna undanträngda af jordbrukande befolkning, hvarigenom lappmarkernas utseende mer och mer antagit likhet med kustlandet. Man har väl emellan dessa velat förlägga ett skogsland, men då gränsen därför i anseende till den jemna spridning, som den jordbrukande befolkningen derå intagit, alltid skall blifva godtycklig, och tillsättandet af ett skogsland icke är för enadt med någon praktisk nytta, synes detta vara utan ändamål. Men vill man i geografiskt, topografiskt och ekonomiskt hänseende gifva länet sin naturliga indelning, så sönderfaller det i fem, omkring de stora elfdalarna Piteå, Luleå, Råneå, Calix och Torneå grupperade landsdelar, hvilka hvar för sig bilda ett helt af intresse.

Uti ecklesiastikt hänseende indelas länet i det på följande sida i tab. Litt. A anförde antal pastorater, för hvilka jemväl arealen i tunnland är upptagen. Tab. Litt. A.

Hela länet skulle sålunda innefatta 21,367,955 *tunnland* eller i det närmaste 924 *kvadratmil*. Det bör likväl bemärkas, att ehuru afvittringsförrättningarne ligga till grund för förestående uppgifter om kustlandets areal, mätningarne inom Piteå och Öfver-Calix pastorater icke äro fullt kontrollerade, samt att mätningarne inom Öfver-Torneå och Pajala pastorater icke blifvit fulländade. Hvad Lappmarkernas areal vidkommer, så är uppgiften derom hemtad från Carl af Forsells statistik.

I *administrativt hänseende* sönderfaller länet uti trenne fögderier: 1:o *Luleå*, innefattande Piteå, Neder- och Öfver-Luleå samt Arvidsjaur och Arjeplogs pastorater. 2:o *Calix*, som består af Råneå, Neder- och Öfver-Calix samt Gellivara och Jockmocks pastorater. 3:o *Torneå*, hvilket utgöres af Neder- och Öfver-Torneå, Carl Gustafs, Pajala samt Juckasjärwi och Enontekis pastorater.

Uti *judicielt* hänseende indelas länet i tvenne *domsagor*, nemligen *södra domsagan*, hvartill höra Piteå, Neder- och Öfver-Luleå, Råneå samt Jockmocks och Gellivara pastorater, och *norra domsagan*, som utgöres af Neder- och Öfver-Calix, Neder- och Öfver-Torneå, Carl Gustafs, Pajala samt Juckasjärwi och Enontekis pastorater.

Arvidsjaur och Arjeplogs pastorater höra under Westerbottens norra domsaga.

Hvarje pastorat utgör tillika särskildt härad eller *tingslag* och har tingsställe vid kyrkan, med undantag af Carl Gustafs socken, hvilken jemte Neder-Torneå och Haparanda stad bildar gemensamt tingslag.

De i öfrigt inom länet varande *städerna* Luleå och Piteå äga egen jurisdiktion.

Under den period denna berättelse omfattar äro inga andra *förändringar* vidtagna, än att Korpilombolo kapellförsamling, i enlighet med Nådiga Brevvet den 20 Juni 1856, blifvit bildad af byar från Öfver-Calix, Pajala och Öfver-Torneå pastorater, i hvilka befolkningen endast talar finska språket. Kapell-laget hör till Öfver-Torneå pastorat i ecklesiastikt, men dertill förlagde delarne sortera i administrativt och judicielt hänseende under de fögderier och de härader, hvarifrån de blifvit utklufne. Dock äro åtgärder vidtagna för att äfven i dessa hänseenden vinna regelbundenhet.

Upprättandet af ett *ekonomiskt karteverk* är af Eders Kongl. Maj:t anbefalldt och början dermed under perioden gjord.

Hvad beträffar länets *naturbeskaffenhet*, tillåter sig Landshöfdinge-Embetet underdånigst åberopa hvad derom uti föregående femårsberättelser förekommer, hvaribland de under den 30 November 1822 och den 6 Juni 1856 afgifne mera omständligt vidröra hithörande ämnen.

2. Innevånare.

Innebyggarne bestå ännu af *trenne* till språk och lefnadssätt olika *nationaliteter*, af hvilka den *Lappska* förekommer inom samtliga lappmarkerne, den *Finska* inom Torneå fögderi, der den utgör $\frac{1}{10}$ af befolkningen, men äfven till någon del inom Gellivara pastorat, samt den *Svenska* eller hufvudbefolkningen inom kustlandet och till mindre del inom lappmarkerne.

Tab. Litt. A.

Pastoraternas antal och areal.

Å kustlandet.		Areal. Tunnland.	Inom lappmarkerne.		Areal. Tunnland.
Piteå pastorat, hvartill såsom annexer höra Piteå stad och Elfsby kapellförsamling.....	959,162	Arjeplogs pastorat }	4,903,023		
Neder-Luleå med Luleå stad såsom annex	233,824	Arvidsjaur » }	3,633,614		
Öfver-Luleå.....	589,723	Jockmocks och Qvickjocks kapell-lag	3,932,434		
Råneå.....	451,066	Gellivara.....	2,625,557		
Neder-Calix.....	351,935	Juckasjärvi.....	1,205,234		
Öfver-Calix.....	750,000	Enontekis.....			
Neder-Torneå med Haparanda stad som annex.....	89,526				
Carl Gustafs.....	92,857				
Öfver-Torneå med Hietaniemi och Korpilombolo kapell-lag.....	750,000				
Pajala.....	800,000				
Summa tunnland	5,068,093	Summa tunnland	16,299,862		

Medföljande tab. N:o 1 jemte nedanstående specifikation Litt. B. utmärka befolkningens myckenhet. Den utgjorde enligt husförhörslängderna den 31. December 1856: 64,642, och den 31. December 1860: 69,225 personer, hvaraf visar sig en tillökning på fem år af 4,583 personer. Mantalslängderna åter utvisa för år 1855 en befolkning af 61,084 och för år 1860 såsom nedanstående specifikation utmärker: 66,997.

Orsaken till folkmängdens olikhet enligt husförhørs- och mantalslängderna lär åtminstone till största delen härleda sig från de olika tider, hvarunder dessa längder upprättas. Samma orsak torde ock verka, att

Tab. Litt. B.

Specifikation af folkmängden.

	Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.							Utskrifningsmanskap.
	År.	Hela folkmängden af			Deraf frie från mantalspengar			
		mankön.	qvinkön.	båda könen.	mankön.	qvinkön.	båda könen.	
Luleå fögderis kustland.....	1856	11,745	12,096	23,841	6,454	6,565	13,019	908
	1857	11,409	11,946	23,355	6,325	6,697	13,022	958
	1858	11,938	12,410	24,348	6,792	7,125	13,917	936
	1859	12,337	13,038	25,375	6,952	7,559	14,511	1,003
	1860	12,363	12,905	25,268	6,994	7,423	14,417	787
Calix fögderis kustland.....	1856	6,907	7,210	14,117	3,910	4,112	8,022	558
	1857	7,047	7,320	14,367	4,141	4,291	8,432	570
	1858	7,196	7,483	14,679	4,162	4,474	8,636	575
	1859	7,317	7,593	14,910	4,452	4,747	9,199	591
	1860	7,318	7,575	14,893	4,598	4,864	9,462	572
Torneå fögderis kustland.....	1856	5,347	5,564	10,911	3,293	3,714	7,007	304
	1857	5,517	5,809	11,326	3,507	4,032	7,539	391
	1858	5,553	5,827	11,380	3,381	3,825	7,206	407
	1859	5,661	5,890	11,551	3,500	3,960	7,460	383
	1860	5,896	6,146	12,042	3,557	4,038	7,595	405
Summa å landsbygden år	1860	25,577	26,626	52,203	15,149	16,325	31,474	1,764
Luleå stad.....	1856	585	775	1,360	228	272	500	50
	1857	632	788	1,420	259	290	549	65
	1858	641	789	1,430	255	304	559	70
	1859	655	924	1,579	255	432	687	70
	1860	677	817	1,494	281	325	606	56
Piteå stad.....	1856	671	845	1,516	300	362	662	70
	1857	662	822	1,484	320	368	688	62
	1858	658	853	1,511	314	387	701	47
	1859	681	873	1,554	325	403	728	74
	1860	688	878	1,566	332	420	752	71
Haparanda stad.....	1856	288	286	574	129	135	264	25
	1857	312	300	612	140	142	282	34
	1858	307	318	625	142	149	291	34
	1859	329	356	685	152	162	314	38
	1860	341	341	682	152	152	304	31
Summa i städerna år	1860	1,706	2,036	3,742	765	897	1,662	158
I Lappmarkerne ej mantalskrifne år 1860:	Svenskar.	Finnar.	Lappar.	Summa.				
Juckasjärvi och Enontekis.....				2,989				
Gellivara.....	548	838	1,018	2,404				
Jockmock.....	1,016	—	791	1,807				
Malå kapell.....	533	—	182	715				
Arwidsjaur.....	1,456	—	481	1,937				
Arjeploug.....	637	—	563	1,200				
Summa	4,190	838	3,035	11,052				

folkökningen enligt mantalslängderne under perioden blifver 1,330 personer större än hvad husförhörslängderne utmärka. Att tillökningen är i starkt och jemnt stigande uppenbarar sig i öfrigt vid jemförelsen af förhållandet dermed flera decennier tillbaka. Så var folkstocken år 1820: 31,857 personer, och har således på 40 år ökats med 35,140 eller mer än fördubblats. Granskar man efter anledningen till en så stark folkökning, så återfinnes den uti hittills gällande lagar om rättighet till nybyggesanläggningar, hvilka af befolkningen, den der lifvas af ett starkt begär efter sjelfständig samhällsställning, flitigt eftersökas. Dernäst måste orsaken till folkökningen sökas uti det understöd allmogen i allmänhet och nybyggesupptagarne i synnerhet ägt från kronans skogar hemta; hvarförutom hemmansklyfningar i någon mån torde till folkmängdens förökning hafva medverkat. I öfrigt har denna fortgått utan att störas af sjukdomar eller svårare inverkan af missväxt.

En anmärkningsvärd omständighet är, att *inhyses-befolkningen*, bosatt särdeles å kustlandet, utgör redan vid pass $\frac{3}{4}$ af hela folkmängden å landet. Denna samhällsklass försörjer sig med arbete dels vid jordbruket, dels ock till större delen vid trädvarurörelsen och andra industriela företag. Dess utkomst är merändels beroende af husfadrens arbetsförmåga, emedan de flesta familjer sakna jord, hvarifrån de kunna hemta synnerligt bidrag till sin bergning. De inhysas vanligen å oskiftade byars utmarker, derå de förvärfva sig tillstånd att uppföra en liten stuga med eller utan ett mindre område jord, den de på lifstid begagna. Många af inhysesklassen öfvergå likväl till nybyggare, och till bevis på huru begärligt nybyggesanläggningar omfattas, må här anmärkas, att under den period, denna berättelse afser, icke mindre än 251 nybyggen och 6 kronatorp inom länet blifvit anlagda, hvarförutom 1,081 lägenheter till redan anlagda hemmans förmering med förbehåll af obehindrad afvittringsreglering blifvit vid hemmanen fästade. Då man med få undantag kan anse ett hjonelag för hvarje nybygge tillkomma, är folkökningen deraf lätt förklarad, och nyttan af nybyggesanläggningarnes uppmuntran insedd. Denna märkliga företeelse ådagalägger i öfrigt möjligheten att, i ett land med så ymniga tillfällen till nya bosättningar som Norrbotten ägt, ett decennium, ja än kortare tid är nog för att grundlägga en hel socken. Och ehuru denna danelse icke kan vara koncentrerad inom visst territorium, uppenbara sig dess verkningar likväl i de flera kapell-lag, hvilka under sista qvinqvennier tillkommit, samt i det starka behof af flere sådana, som der och hvar yttrar sig.

Emot befolkningens *sedlighet* kan med skäl ingen anmärkning i allmänhet framställas. *Bruket af starka drycker* har märkbart under qvinqvenniet aftagit, hvaremot förbrukningen af *kaffe* är i starkt tilltagande. Under de fyra åren 1847—1850 infördes i länet nära 200,000 kannor bränvin, arrak, konjak och rom mera än under ifrågavarande fem åren, då 525,603 kannor deraf enligt tullkamrarnes uppgifter inkommit. Under nyssnämnde fyra åren infördes 1,431,121 skålpund kaffe, men under åren 1856—1860: 3,300,380 skålpund, allt enligt samma uppgifter. Stigande lyx i *klädedrägt* och *lefnadssätt* i öfrigt är ögonskenlig, men derjemte ådagalägger allmogen med omtanke för *renlighet* ganska allmänt prof på omsorgsfullt uppförda hus och *byggnader*, när man undantager aflägsnare delar af lappmarkerne, dit slöjdfärdigheten föga hunnit, och hvarest mången familj uti illa uppförda kojor uthärdar ett eländigt lif, utsatt för köld och sjukdomar; och man kan här af sluta, att om någonstädes behofvet af små mönstergårdar är påfallande, så är det inom och vid dessa landsändars kyrkostäder.

Separatistiska rörelser hafva visserligen inom flera församlingar förekommit, men separatisterna, ehuru de uppgifvit sig bilda egna församlingar, hafva likväl icke i verkligheten kunnat åstadkomma sådane, och i allmänhet lærer från de andeliga rörelser, hvilka yppat sig, mera godt än ondt kunna härledas. Åtminstone bör det förminskade bruket af starka drycker tillskrifvas en hos allmänheten, särdeles i de nordligare delarne inom länet, såsom frukt af dessa rörelser uppkommen större religiositet än tillföre. De i början framträdande starka anfäktningarne hafva snart försvunnit samt lemnat rum för en sansad uppfattning af religionens sanningar, och de flesta församlingar hafva att förete sammankomster af befolkningen för aktningsjudande andaktsöfningar.

3. Näringar.

A. och B. *Jordbruk och Boskapsskötsel.* Uti medföljande tab. N:o 2 redogöres, enligt kronobetjeningens uppgifter, för 1:o årliga utsädet på tunnland, 2:o behovet af utsäde för länet, 3:o odlade åkerjordens vidd, 4:o skördebeloppet i korntal, samt 5:o årliga förbrukningen på person af spannmål och potatis. Tab. N:o 2.

Att uppgifterna uti 2, 3 och 4 punkterna icke kunna vara med anspråk på tillförlitlighet afgifna är klart, emedan mätningar för afvittring och skiften allenast öfvergått en del af landet. Men äfven om så skett, vore i högsta måtto vanskligt, att derpå grunda något omdöme angående den odlade jordens vidd, emedan en stor del af redan verkställda mätningar skett för 30 à 60 år härförut, hvarefter en väsentlig del af åkerodlingen försiggått.

Man saknar tillförlitliga uppgifter å den kvantitet spannmål, som årligen till länet *införes*. Men af beräkningar, grundade på i allmänhet kända transaktioner, är dock kunnigt, att i bästa år införseln föga öfverstigit hvad som till angränsande län blifvit försåldt. Då detta är känt, och man tillika vet, att hvarje person konsumerar årligen $2\frac{1}{2}$ tunnor spannmål, så följer deraf, enär folkmängden utgör nära 70,000 personer, att länet producerar minst 175,000 tunnor spannmål. Antager man derjemte, att råg ingår till $\frac{1}{4}$ del deruti, så och med beräkning att råg gifver 13:de och korn 6:te kornet i bästa år, skulle den för dessa sädesslag odlade jorden utgöra 27,422 tunnland, hvilket jemte de 3,801 till hafre, blandsäd och potatis brukade tunnland gör tillsammans 31,223 tunnland, som skulle vara den till åker odlade areal. Till beräkning af ängens vidd saknas användbara grunder, särdeles som afkastningen deraf är i högsta måtto variabel.

Om Norrbotten i afseende på statistiska upplysningar i allmänhet tillbringar ett fattigt lif, så lider det hvad *geologiska* undersökningar specielt beträffar fullkomlig brist. De upplysningar, som härom kunna lemnas, grunda sig endast på allmänna iakttagelser angående de mest förekommande jordmånerne. Så har man erfarit, att *sanden* är förherrskande beståndsdel uti alfven inom Piteå elfdal, hvaremot mer och mindre *sandblandad lera* ingår såsom hufvudbeståndsdel deraf uti öfriga floddalar, hvilka ock framvisa en med rikare vegetation förenad större massa förmultnade vegetabilier ofvanpå alfven. Att den hastiga öfvergången emellan vinter och sommar samt jordens deraf förorsakade öfversilning, äfvensom sommarens ljusa nätter utöfva ett viktigt inflytande på vegetationen, torde kunna antagas. Men att den växtkraft, jorden i förhållande till sitt nordliga läge utvecklar, ensamt deraf kan förklaras, är icke troligt, om man icke tillika får antaga, att flodernas vatten under tidens lopp på de breda dalbottnarne afsatt för vegetationen gynnsamma aflagringar. Huruvida likväl floderne från de ofvan kustlandet liggande malmbergens förvittringar med på växtligheten inverkan påföljd tillfört dalgångarnes alf det ämne, som man under namn af *apatit* uppgifvit ingå uti Norrbottens jord, torde dock tarvva bekräftelse af vetenskapen. Anmärkningsvärdt är emellertid, att jorden nästan öfverallt framvisar lemningar af jern, som icke tyckas menligt inverka på växtligheten, samt att jordmåner finnas, hvilka utan gödsling samt utan att kalk eller mergel deruti kunnat förnimmas, frambringat många års skördar, som i rikhaltighet täflar med eljest väl häfdad och brukad god jords afkastning.

Att *missväxter* här såväl som annorstädes framdeles skola inträffa, är väl sannolikt. Men såvidt dessa förorsakas af *nattfroster*, har dock erfarenheten redan gifvit jordbrukaren det trösterika hoppet, att faran af dessa froster aflägsnas i samma mån, som de åkrarne omgifvande sankta trakter hinna afdikas. Man har eljest af Norrbottens ringa sädesproduktion trott sig böra sluta till landets olämplighet för sädesodling. Det mest framstående bevis på förvillelsen häruti är likväl, att sedan man vid Kengis bruk, 10 mil norr om polcirkeln, med allvar påbörjat odling af råg, man der skördat råg om 14 lispunds vikt, äfvensom en mera omsorgsfull vård om kornåkrarne i Enontekis lappmark, 20 mil norr om polcirkeln, framkallat skördar med 7:de kornets åring. Orsakerna till den ringa sädesproduktionen böra således icke skrivas ensamt på klimatets räkning, utan äro, såsom längre fram skall visas, jemväl att finna uti bristande kapital och arbetsstyrka, bristande insigter samt ägoblandningar i äldre byar.

Det allmänna sättet att bruka jorden har varit ensäde af korn, men är numera, särdeles å kustlandet, på väg att öfvergå till ett slags koppelbruk, som har till hufvudändamål att vinna den största möjliga höafkastning från artificiella ångar, under det att dels nya tegar upplöjas eller uppbrutas, dels ock den gamla åkern brukas med omvexlande säden af korn, råg, hafre och potatis. *Hvete* odlas icke i orten, men lyckade försök dermed låta förmoda, att detta sädesslag snart kommer i bruk.

Under år 1856 hemsöktes orten temligen allmänt af *missväxt*; men med tillhjälp af redan återguldne statslån, gåfvor från in- och utländska orter samt goda biförtjenster vid skogsalters tillgodogörande undanröjdes de största olägenheterna deraf.

Trädgårdsskötsel bedrifves endast i mindre skala af ståndspersoner.

Tab. Litt. C. *Sädespriserna* hafva under perioden varierat betydligt såväl för olika år som fögderier och uppgifvas allmännast hafva varit de i nedanstående tab. Litt. C upptagna.

Tab. No 3 o. Litt. D. Antalet *vinterfödda kreatur* året 1860—1861 upplyses af medföljande tab. N:o 3. Jemför man detta antal med det i tabellen för perioden 1851—1855 uppgifna, så finnes att kreaturen af alla slag deretter vunnit tillökning, ehuru ringa. Det bör dock bemärkas, att höskörden under åren 1858 och 1859 var ganska knapp, så att kreaturens antal sagda år måste förminskas. Att foderkvantiteten, oaktadt de naturliga ångarnes aftagande bördighet, likväl år från år ökas, bestyrkes icke blott af uppgifterne om verkställda odlingar, utan jemväl af nedanstående tab. Litt. D, angående den i statens tjänst inom länet sysselsatte *landtbruksingenjörens* verksamhet, som mer och mer jemväl af allmogen med fullt förtroende tages i anspråk. Flera af nedannämnde arbeten äro redan utförda, de större med något bidrag af allmänna medel, och yttrar landtbruksingenjören i sammanhang med upplysningarne härom, att Norrbottens jordbruk till stor del är beroende af en systematisk afdikning och torrläggning af dess kärr- och myrtrakter.

Djurracerna äro fortfarande inhemska. Vål införas årligen från Ångermanland och Finland hästar (under året 1860—1861 anses hästar till ett värde af mer än 60,000 R:dr till länet vara inkomne), men då den i orten förut gagnade hästracen är densamma som den införda, kan någon förändring genom införseln

Tab. Litt. C.

Sädespriser.

		Råg.	Korn.
År 1856.....	R:dr R:mt	26	20
» 1857.....	» »	26	21
» 1858.....	» »	20	16
» 1859.....	» »	16	14
» 1860.....	» »	15	13½

Tab. Litt. D.

Landtbruksingenjörens verksamhet.

	Förrättningarnes föremål.					Summa tunnland.
	Omläggning och afdikning af åker och äng.	Odling af högländt mark.	Odling af kärr och mossar.	Ängsvattning.	Sjösänkningar.	
År 1858..... tunnland	40	347	226	652	2,931	4,196
» 1859..... »	92	337	880	200	3,563	5,072
» 1860..... »	185	17	2,470	634	753	4,059
Summa tunnland	317	701	3,576	1,486	7,247	13,327

ej uppstå. Hornboskapen är småväxt, men särdeles mjölkgifvande, då den egnas omsorgsfull skötsel, hvarpå ladugårdarne, särdeles i de närmast Finska gränsen belägna socknar, lemna öfvertygande bevis. Andra produkter från ladugården än smör afyttras icke från länet, men *exporten* af denna vara uppskattas för perioden till 90,000 lispund, hvaraf värdet efter det allmänna priset 10 R:dr för lispundet gör 900,000 R:dr R:mt. Enligt tullkamrarnes uppgifter uppgår *exporten* för samma tid till 154,824 lispund, men då deruti ingår den införsel, som öfver Haparanda från Finland ägt rum, torde få antagas, att förstnämnde belopp närmare angifver den från länet exporterade kvantiteten. En icke ringa mängd smör kan landtmannen dessutom anses medelbart exportera genom trädvarurörelsen, vid hvilken större delen af vintern och våren stundom ända till tusentals arbetare, aflägsa från hemmen, äro sysselsatte, under hvilken tid smöret utgör dessas hufvudsakliga sofvel. Ett alldeles motsatt inflytande på *exporten* utöfvar åter det omåttliga bruket af kaffe. Man har uppskattat — och påtagligen utan öfverdrift — den kvantitet smörämne, som jemte kaffe årligen förtäres, till icke mindre än 4,000 lispund.

Norrbottnens till foderproduktion tjenliga jordmän synes egnad att framkalla den förväntan, att ladugårdens alster böra intaga förnämsta rummet bland landets exportartiklar. Samma orsaker, som ställa sig emot landtbrukets bedrivande i större utsträckning i allmänhet, skola dock hämmande inverka på ladugårdsskötseln. Ty så länge de starka ägoblandningarne genom afvittring och laga skiften ännu icke hunnit undanrödjas, så länge jordbrukaren icke lärt sig inse nödvändigheten af att få inhysesklassen, som representerar två femtedelar af landets arbetsstyrka, vid jorden fästad, utan fortfarande täflar om arbetskrafterna med trädvarurörelsen, hvilken mäktar bära högre dagspenningar än jordbruket, och så länge rörelsekapitalet i öfrigt fortfar att vara alltför knappt, — så länge skall man ock förgäfvos vänta den uppblomstring i jordbruket, hvaraf landet eljest vore mäktigt. Visserligen är afvittringen fulländad i de flesta af kustlandets socknar, och många byar derstädes laga skiftade, väl har länets Hushållnings-sällskap, för att minska fattigpersonalens rekrytering från inhysesklassen, men isynnerhet för att bereda jordbrukaren förökade arbetskrafter, utfäst premier för inrättande af sådana jordtorp, hvarifrån visst antal dagsverken i veckan utginge, och väl har allmogem, såsom framdeles i denna berättelse skall utredas, uppburit betydliga penningesummor för värdet af försålde skogseffekter. Men ännu finnas mer än 450 enstaka hemman och 200 större och mindre byar, till hvilka laga skiften icke sträckt sig, hvartill orsaken är att finna uti de med dessa förrättningar förenade betydliga kostnader. Den af Hushållnings-sällskapet vidtagna och med afseende tillika å myckenheten af odlingsbar jord välbetänkta nyssnämnda åtgärden förmår, äfven om sällskapets tillgångar medgäfvos premiernas erforderliga utsträckning, först i en framtid bära frukter; — och beträffande slutligen allmogens förtjenst från skogarne, kan denna icke blifva tillräcklig som rörelsekapital för jordbrukets bedrivande, då dels en betydlig del deraf måste användas till inköp af brödföda, såvidt ej utmärkt god skörd erhålles, dels *dagspenningen* gällt från och med 1 R:dr 50 öre till 2 R:dr 50 öre och deröfver, dels den tid jorden kan bearbetas är betydligt kortare än i öfrige delar af riket med mildare klimat, samt slutligen då vidlyftiga och kostsamma afdikningar måste hafva föregått jordens öfriga bearbetning. Såsom förut är antydt, uppenbarar sig likväl en lifvigare verksamhet i jordbruket än tillföre och detta icke blott hos ståndspersoner och allmoge, utan jemväl hos verksägare, hvartill bidragit det intresse för saken, som Hushållnings-sällskapets verksamhet väckt genom kunskapers spridande, genom premier för utmärktare djur, redskaper och alster, och genom årliga möten i olika delar af länet. De upplysningar och råd, kringresande agronomer bland jordbrukarne spriddt, äfvensom några ståndspersoners föredömen hafva icke heller kunnat undgå att utöfva ett helsosamt inflytande.

Under år 1859 lyckades Hushållnings-sällskapet med tillhjälp af enskilde personers uppoffringar inrätta en *lägre landtbruksskola* i Afva by invid Luleå elf, hvarest undervisningen började i slutet af samma år. Verkningarne af denna skolinrättning, som åtnjuter det vanliga understödet å 4,000 R:dr R:mt, förutom 1,000 R:dr

från skogsplanteringskassan, i ändamål att bereda lärlingarne utvidgad kännedom i skogsskötsel, kunna dock under perioden ej vara särdeles synliga.

År 1858 blef invid sagde elf jemväl inrättad en *mönsterfarm* under namn af *Åminne*, för att såväl genom byggnader som sättet för jordens brukande tjena allmogen särdeles i lappmarkerna till föredöme, ett företag förtjent af så mycket större uppmärksamhet, som inom orten saknas landtbruk, hvilket kunnat tjena till det med *Åminneanläggningen* afsedda ändamål.

Här bör icke heller förgätas den *bildningsanstalt*, hvilken ägaren af Björkfors egendom i Neder-Calix socken under tvenne år af perioden hållit öppen för *tolf landtbrukslärlingar* samt varit inrättad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af staten understödda lägre landtbruksskolorna.

C. Skogshushållning jemte D. Rofdjurs utödade. Af den ofvan uppgifna arealen 21,367,955 tunnland, hvaraf länet utgöres, är enligt afvittringsförfattningarne dels redan utdelad, dels beräknad en vidd af tillsammans 4,836,885 tunnland på säteri, frälse-, skatte- och kronohemman samt nybyggen, ecklesiastike och militieboställen, äfvensom å sågverkens stockfångst och i öfrigt privilegieradt område. Återstoden, 16,531,070 tunnland, hvaraf på kustlandet belöper 1,731,208 och på lappmarkerne 14,799,862 tunnland, skulle således f. n. vara *kronans odisponerade mark* inom länet. Att uppgifva *skogens areal* å det ena eller andra af förenämde slags ägovälden kan i brist af fullständiga mätningar icke ske. Så mycket är dock gifvet, att ganska betydande vidder måste afräknas för myror, berg, sjöar, floder och mot Norska gränsen obeväxta fjelltrakter, för att den skogbärande arealen skall kunna erhållas. Af samma orsak och då någon uppskattning af så stora skogsvidder, som inom länet finnas, icke skett eller ens lärer kunna komma i fråga med utsigt att medföra praktiskt resultat, förr än landet vunnit en mångdubblad kultivation, är det icke heller möjligt att beräkna skogarnes afverkningsförmåga. Frågan om skogarne intager icke desto mindre ett det viktigaste rum uti Norrbottens hushållning, och sådant icke blott ur den allmänna synpunkten om skogshushållning, utan förnämligast emedan de utgöra vilkoret för det redan varande jordbrukets bestånd samt för möjligheten af landets vidare kultivation och deraf beroende befolkning. Sättet för kronomarkernas användande och skogens behandling utgör således en lifsfråga för Norrbotten. Det lärer därför så mycket mera anses vara Landshöfdinge-Embetspligt att här framlägga de på dessa ämnen inverkan omständigheter, som föreskrifterne om berättelsens föremål dertill gifva anledning.

Otvifvelaktigt var det landets allmänna beskaffenhet, dess läge emellan mängden af de från fjellen till Bottniska viken rinnande betydliga floderne och deruti inflytande större och mindre snart sagdt oräkneliga vattendrag, med omvexlande fjärdar, sjöar, myror, rödningsland och andra odlingsbara vidder, som frankallade de äldsta författningarne om landets uppodling. Men genom Kongl. Kammar-Kollegii cirkulär den 14 April 1824 stadgades den grundsats, att som kronans marker i länet, i anseende till bristande befolkning och kommunikationer vore af föga värde och icke kunde till större nytta för det allmänna än till nya hemmans anläggning, för att befordra landets uppodling och befolkning, användas, så borde författningarne om sådan uppodling fortfarande tillämpas. Sedan nämnde tid har visserligen skogarnes värde stigit. Men näppeligen lärer detta värde stiga så högt, äfven om skogarne kunde tillbörligen vårdas, att det kan uppväga statens fördelar af landets uppodling och befolkning genom anläggning af hemman, hvars odling på föreskrifvet sätt kontrolleras. Efter insyning och vunnit tillstånd af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hafva de flesta hemman från början blifvit med bestämd odlingskyldighet anlagda. Genom ytterligare anläggningar och klyfningar synas nu, der fordom ett enstaka nybygge uppstod, stora byalag om 30 å 80 grannar och derutöfver. Många hemman äro ock i senare tider genom afvittring från kronans marker utbrutna, så att numera jemförelsevis ringa vidd eller 231,208 tunnland af dessa marker i de afvittrade Neder-Luleå, Öfver-Luleå, Råneå, Neder-Calix och Carl Gustafs socknar återstå odisponerade, men hvarå likväl en myckenhet hemmanslägenheter efter afvittringens slut äro uppfunne. Såsom under kameralafdelningen finnes anmärkt, hafva å mar-

kerne under ifrågavarande period tillkommit 251 nybyggen och 6 kronotorp, hvaremot det likvisst sällsynta fall inträffat, att tvenne krononybyggen fallit i *ödesmål*.

Kronans skogsområde blifver sålunda genom hemmansanläggningar visserligen förminskadt, men deraf följer icke, att sådant leder till skada för skogarne. Ty den iakttagelsen är allmän, att i oskiftade byalag och å kronans marker eller allestädes, der skogen icke utgör enskildes afrösade område, framträder den starkaste skogsförbrukningen. Medan råskilnader mellan kronans marker och byarne saknades, betraktades det som en häfdvunnèn rättighet för allmogen, att från de förra hemta afytterliga produkter till salu, för att derigenom afhjelpa den brist uti lefnadsförmödenheter, som jordbruket ej måktade fylla. I den mån odlingen fortgick samt allt flera byar fingo bestämda områden, fanns det dock nödigt, att genom lag närmare reglera denna allmogens sjelftagna försörjningsrätt. Det var likväl först 1830 och följande sju årens svåra missväxter, som klart ådagalade kronoskogarnes oumbärlighet för allmogen, emedan det derunder visade sig, att oaktadt de rikliga undsättningar, som staten för orten disponerade, skogarne ändock, på samma gång de höllo innebyggarna i verksamhet, beredde den naturligaste utvägen att ersätta hvad skördarne nekade, och till följd häraf utkom på Rikets Ständers hemställan Kongl. Brevvet den 11 April 1844, hvarigenom jordbrukaren berättigades från krononybyggen och hemman samt kronans marker emot afgift, hvilken utgått efter markgång, till salu hemta skogsprodukter. Det synes likväl som i en ort, der spanmålsproduktionen jemväl i goda år sannolikt ännu länge blifver otillräcklig för befolkningens behof, och der missväxter mer än annorstädes äro att befara, att fasan af sju missväxtår icke bordt afbidas såsom bevis, att skogarne äro jordbrukarens naturliga hjälp- och undsättningskälla. Ett enda sådant år vore, utan dylik näringsutväg, nog att sätta befolkningen i största förlägenhet, hvarpå 1856 års missväxt lemnar ojäfaktigt vittnesbörd, i det att oaktadt förtjensten från skogarne var jemn och betydande samt allmogen undsattes med in- och utländska gåfvor äfvensom med statslån, utskylderna, såsom kameralafdelningen närmare upplyser, till stor del dock blefvo utestående. Häraf synes den slutsatsen böra dragas, att Norrbottniska skogarnes ändamål väl kan vara att förädlade ingå uti allmänna rörelsen och exporten, men förnämligast att fylla de behof, som genom jordbruket icke kunna afhjelpas, och i öfrigt tjena som medel till landets uppodling. Från sådan grundsats har ock nyssnämnda lagstiftning utgått, då allmogen tillägges den omedelbara afverkningsrätten och sålunda såsom skogsförsäljare kommer i besittning icke blott af arbetarens tillfälliga dagspenning, utan ock af verklig undsättning, genom den behållning utöfver afgifter och arbetskostnader, som försäljningen medför. Exempel saknas icke, att den erhållna hyggesrätten af en eller annan orsak blifvit på annan eljest dertill oberättigad person öfverlåten. Men om deruti ligger något ondt, drabbar det ingen annan än allmogen sjelf, och lærer tvifvelsutan regleras af det värde, sjelfva rättigheten äger uti allmogens hand. Deremot om man ville gifva afverkningsrätten allmän utsträckning, vore deraf en ofelbar följd, att den fattigvården redan hårdt tryckande inhysesklassen komme att taga en fruktansvärd tillväxt och än mer aflägsnas från jordbruket. Sjelfva rättigheten synes ock med afseende på sitt ursprung vara föga afundsvärd, och lyckligare måste den allmoge skattas, som af en sådan icke göres behof. Om åter afverkningsrätten gjordes till föremål för täflan emellan högstbjudande, är det gifvet, att den icke medelstade allmogen eller jordbrukaren deraf ginge förlustig och från skogarne ej finge annan undsättning, än den dagspenning, som kunde erbjudas; hvarförutom skogarne sattes i det stadium, der de voro synnerligen blottställda för de från afverkningen utslutnas af behofven frankallade begär. En olägenhet, och den ganska betydande, har likväl rättigheten till följd, och denna består deruti, att en myckenhet för jordbruket, särdeles om våren dyrbara dagsverken gå förlorade under dess utöfning. Men denna olägenhet lærer icke kunna afhjelpas förr än med sjelfva rättighetens nödvändighet. Den medför likväl utom undsättning det goda, att den temligen jemnt öfver länet sprider en afverkning, som bör vara till-

racklig, för att utöfver stockfångsten från egna hemman och skogar fylla sågverksägarnes och trädvarurörelsens billiga anspråk på skogarnes afverkningsförmåga.

Tab. Litt. E. Följande tabell Litt. E utmärker med undantag af den i första kolumnen förekommande afverkning af skadade träd, som uteslutande äro af sågverksägare hemtade från privilegierade stockfångstskogar, hela det allmogen under femårsperioden beviljade afverkningsbelopp och därför belöpande stubbören.

Enligt tullkamrarnes uppgifter, hvilka böra angifva rätta beloppet, äro per medium under fem åren utförda från länet:

	Plankor, tolfter.	Bräder, tolfter.	Bjelkar, st.	Sparrar, st.	Spiror, st.
motstående skogsprodukter, nemligen	50,889.	80,711.	46,392.	114,646.	950.

Då man reducerar plankorna till bräder, synes, att från länet blifvit exporterade 233,378 tolfter bräder, hvilket utgör ungefär enahanda belopp, som erhålles af den tillåtna sågtimmerafverkningen eller 233,592 tolfter per år, hvaraf tyckes böra följa, att någon anmärkningsvärd åverkan af sågtimmer icke under perioden ägt rum, som icke blifvit upptäckt och kronan ersatt. Deremot synes, att 33,652 bjelkar, förutom hela antalet sparrar eller 114,646 st., årligen blifvit exporterade utöfver det från kronans område medgifna hygge. Huru mycket här af må vara hemtadt från enskildt skogsområde eller hvad af sågtimmer, som möjligen blifvit till bjelkar och sparrar biladt, kan icke angifvas. Vill man åter jemföra ofvanberörde på grund af Kongl. Brevvet den 11 April 1844 och sågverkens privilegier tillåtna, samt efter verkställda beslag försålda afverkningar 1,167,961 träd med arealen å kronans odisponerade marker inom länet, 16,531,070 tunnland, så blefve resultatet, att ett träd vore afverkad på hvart 14:de tunnland, en afverkning, som visserligen är ringa i förhållande till vidden. Det bör dock bemärkas, att en betydlig del af berörde areal icke är skogbeväxt, att skogens återväxt är långsam, samt att ännu, likasom uti femårsberättelsen af år 1822 finnes anmärkt, de närmast vatten dragen belägna och lättast tillgängliga skogarne blifva mest anlitade och därför äro betydligen medtagne.

Tullkamrarnes uppgifter upptaga *exporten* af nedannämnde trädvaror sålunda:

	Bjelkar och sparrar, stycken.	Plankor och bräder, tolfter.
för perioden 1851—1855	520,296.	463,619.
» » 1856—1860	805,192.	657,450.
Exporten under senare perioden öfverstiger således den förres med	284,896.	193,831.

Tab. Litt. E. Uppgift å beviljade skogsafverkningar under åren 1856—1860, på grund af Kongl. Brevvet den 11 April 1844.

År	Sågtimmer af skadad skog.	Sågtimmer eller klossar.	Bjelkar.	Skeppsrötter.	Lass tjäraved.	Hustimmer eller skeppsplankor.	Mastspiror.	Kastved.	Kolved.		Stubböresafgift enligt markegång.
									lass.	stafum.	
År 1856	—	156,868	11,469	1,595	4,220	2,380	10	100	—	666 $\frac{3}{4}$	R.dr R.mt. 27,058,33
» 1857	16,924	235,000	17,618	2,485	2,445	4,815	9	—	4500	60	55,733,41
» 1858	19,712	123,060	11,427	958	3,445	2,880	2	—	—	1,866	28,762,16
» 1859	18,200	174,592	11,600	195	3,082	1,189	1	—	—	—	36,374,14
» 1860	40,225	236,940	11,586	—	3,075	1,394	—	—	—	—	70,466,12
Summa	95,061	926,460	63,700	5,233	16,267	12,658	22	100	4,500	2,592 $\frac{3}{4}$	218,394,16
Per medium	19,012,2	185,292	12,740	1,046,6	3,253,4	2,531,6	4,4	20	900	518,8 $\frac{3}{5}$	43,678,83

Med afdrag af tjärutillverkningsämnen och ved utgör summan af ofvanstående afverkning..... 1,103,134 träd.
Om dertill lägges den afverkningsrätt från kronans marker, som tillkommer 15 sågverk med egen stockfångstskog..... 34,957 »
samt å kronans marker åverkade i beslag tagne..... 29,870 » ;
så blir femårsperiodens afverkning å kronans hemman och områden..... 1,167,961 »
hvilket för år gör 233,592,2 träd, svarande med afräkning af bjelkarne emot 445,704 sågblock, som efter vanlig beräkning gifva 233,592,2 tolfter enkla bräder.

Stubbören, påförda för den förra perioden, uppgå till 68,589 R:dr, men deremot under ifrågavarande till 218,394 R:dr R:mt. Då förökningen i exporten således icke står i något jemförligt förhållande till förökningen i stubbören, torde deraf äfven den slutsats böra dragas, att olofliga afverkningar minskats i samma mån som stubbörenas belopp tilltagit. Men detta är lätt förklaradt af den odelade omsorg åt skogarnes bevakning, som den på grund af Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 10 Juni 1855 vid periodens början anställde jägeribetjening varit i tillfälle egna. Att såvidt åverkan skett, träd, tjenliga till sparrar, synas hafva egentligen utgjort föremål för olofligt hygge, lärer förklaras deraf, att afverkningen af så späda träd icke å kronans jord varit tillåten, hvaremot och under antagande, att enskildes skogar för exporten jemväl blifvit ålitade, afverkningen i öfrigt synes hufvudsakligen grunda sig på sökt och erhållet tillstånd dertill.

Oberäknadt de stubbören och den skogsränta, hvilka såsom ständigt afgift utgå från förenämnde 15 sågverk, som på grund af privilegier äga stockfångst från kronans marker, utgöras kronans inkomster från skogarne under perioden af omförmälda stubbören 218,394 och köpeskillingen för försålde i beslag tagne effekter 19,435 eller tillsammans 237,829 R:dr R:mt.

Af sagde 15 *sågverk* äro trenne belägna inom Westerbottens län vid mynningarne af Skellefteå, Byske och Åby elfvar, hvilka under början af sitt lopp rinna genom sydvestra delen af Norrbottens län, men de öfriga tolf äro alla belägna vid länets floder. Åtgärderne till afvittring af skogsmark för dessa verk hafva endast sträckt sig till trenne af dem, neml.

1:o Hvitåfors inom Råneå socken, till betäckande af hvars stockfångst 3,559 träd och dermed förenade kolfångst för Afvafors masugn äro afsatte 27 st. nybyggen om 17 $\frac{1}{4}$ mantal, innehållande:

	T u n n l a n d		
	duglig mark.	impedimenter.	Summa.
	44,389.	22,978.	67,367.
samt emot skogsränta enligt Kongl. Brefvet den 29 Maj 1852	10,475.	5,856.	16,331;
2:o Töreforss inom Neder-Kalix socken, som med en stockfångst af 1,000 träd mot skogsränta erhållit inom samma socken, utom område för 3:ne nybyggen om $\frac{5}{8}$ mantal, ...	9,771.	10,547.	20,318.
motsvarande denna mark endast en årlig afverkning af 691 träd, hvarföre för återstående privilegierade 309 träd utrymme skulle meddelas inom Öfver-Kalix socken;			
3:o Björkfors, äfven i Neder-Kalix socken, som derstädes för betäckande af 304 träd af sin stockfångst, som hel utgör 3,283 träd, bekommit	8,001.	3,384.	11,385.
För återstoden 2,979 träd skall mark afsättas inom andra socknar.			
	Summa 72,636.	42,765.	115,401.

På grund af Kongl. Brefvet den 29 Maj 1852 hafva således förenämnde sågverk, i stället för dem enligt privilegier tillkommande rätt att från kronans marker hemta 4,554 träd, dels till anläggning af hemman, dels emot skogsränta erhållit ett område sig upplåtet och afrösadt å 115,401 tunnland duglig mark och impedimenter eller vid pass 25 tunnland för hvarje träd. Denna tilldelning har naturligtvis varit beroende ej mindre af markens beskaffenhet än den method, som vid uppskattningen blifvit följd.

Dessutom funnos vid periodens slut 27 *salusågverk*, som grunda sin tillverkning dels på inköpta, dels på anlagda hemmans skogar, men förnämligast på timmer köpt af allmogen. Här af hafva 8 under perioden tillkommit, deribland 2:ne äro ångsågar.

Medelpriset å trädvaror har under perioden utgjort för ett st. bjelke 5 R:dr, ett st. sågtimmer 1 R:dr, en tolf handsågade plankor 9 R:dr, en tunna tjära 12 R:dr samt ett st. sparr 1 R:dr 25 öre. Ett så lågt pris å sparrar tyckes icke böra uppmuntra till afverkning. Antagandet att större delen af dem om våren

på skarfvore drages till flottleder af personer särdeles bland inhysesklassen, som från kronans mark icke erhåller afverkning, torde därför vara temligen berättigadt.

Skogarnes *härjning af eld* har under perioden icke uteblifvit. Men skogseldarnes antal och vidd uti de icke afmätta stora markerne är icke möjligt att angifva, likasom deras dämpande är med största svårighet förenadt, i anseende till befolkningens glesa bosättning. Deremot är *svedjande* icke brukligt inom länet.

En *Jägmästare* och tvenne *Öfverjägare* hafva under perioden ägt hvar sitt af de trenne revier, hvaruti länet indelats, att vårda, biträdde af tvenne ordinarie och tvenne extra skogstillsyningsmän hvardera.

Tabb. N:is 5 o. 6. Förhållandet med *rofdjur* och af sådane *dödade husdjur* upplyses genom tabellerne N:is 5 och 6. Jagtkassa finnes icke inom länet. Dock utdelas af menigheterna inom vissa härader af Norra domsagan vid tingen för dödade rofdjur belöningar, som utgå jemte öfriga kommunalutskylder.

Tab. N:o 7. *E. Bergs- och brukshandtering* samt *F. fabriker, manufaktur och handverk*. Antalet här af jemte dervid sysselsatte arbetspersonalen äro upptagne i tab. N:o 7.

Tab. Litt. F. Hvad särskildt *jernhandteringen* vidkommer, så utvisar nedanstående tabell Litt. F tillverkningen dervid.

En stor myckenhet *koppar- och jernmalmsanledningar* äro dessutom inmutade särdeles inom Juckasjärwi och Gellivare lappmarker, men hviloståndstiden är för många af dem redan under perioden tilländagången.

Utsigterna för *jernhandteringen* synas blifva allt mer och mer mörka och såsom orsak dertill bidrager icke allenast det menliga inflytande, som allt sedan handteringsens början inom länet derpå utöfvats till följd af landets ringa uppodling, utan jemväl bristen på kommunikationsmedel samt de i senare tider genom trädvarurörelsens liflighet stegrade arbetspriserna.

Fabriker, manufaktur och handverk bedrifvas hvarken med tillräcklig kapitalstyrka eller i allmänhet med erforderliga tekniska insigter, för att kunna uthärda allmän täflan. Föreningar till deras bedrifvande äro allenast i få fall ingångna. I öfrigt synes hit hänförlig rörelse likasom handeln i städerna vara i aftagande i samma mån som båda äro i tilltagande å landsbygden.

Tab. Litt. G. Såsom föremål för *binärningar* förtjena att upptagas fiske, tjärutillverkning, pottaske- och salpeterstillverkning samt limkokning. Produkterna här af äfvensom fjäder och renhudar hafva under perioden från länet blifvit exporterade med nedanstående kvantiteter, tab. Litt. G.

Salpetern har blifvit af staten inlöst med ett värde efter rabatt af 118,789 R:dr 66 öre R:mt. Tillverkningen af denna produkt har i senare åren likväl varit i aftagande.

Tab. Litt. F.

Jerntillverkning.

	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	Summa.
Jernmalmsbrytningen..... Centner	17,242	20,363	13,180	15,613	18,189	84,587
Tackjernstillverkningen..... "	21,548	24,593	16,963	9,204	12,955	85,263
Stångjernstillverkningen..... "	22,435	22,232	23,384	19,943	16,487	104,531
Manfakturtillverkningen..... "	3,011	2,934	2,019	2,190	2,388	12,542

Tab. Litt. G.

Export.

	Lax tunnor.	Tjära tunnor.	Pottaska lispund.	Salpeter lispund.	Fjäder lispund.	Lim lispund.	Renhudar stycken.
Under åren 1856—1860.....	15,667	134,226	30,643	11,905,29	142	11,247	22,107

4. Kommunikations-anstalter och varubyten.

Länge fanns ingen annan väg inom detta län, än den invid kusten löpande åt Finland ledande allmänna landsvägen. Men i senare tider äro vågar anlagda från kustlandsvägen, vid Piteå elf 4½ mil, vid Luleå elf 5 mil, vid Kalix elf 7 mil, grenad å ömse sidor elfven, och vid Torneå elf 7 mil. Vid Råneå elf saknas ännu väg. I början af perioden äro dock undersökningar hållne samt planer med kostnadsförslag upprättade för dessa sidovägars utdragande till Lappmarkernes kyrkoplats. Der bruten väg slutar, vidtager allmogens skyldighet att sommartiden medelst båt befordra den resandes fortkomst å elfvarne, och der båtfart är omöjlig att genom bärande fortskaffa den resandes saker samt vintertiden att efter brukliga vintervägar skjutsa den resande.

Flottning äger visserligen rum å alla hufvudelfvar och en del af dessas sidogrenar på längre eller kortare afstånd från utloppen, men dessa flottningar äro förenade med mycken kostnad, besvärlighet och fara för lif och gods, så att vanligen flere människolif årligen spillas i de strida och våldsamma forsarne; och annan utväg finnes likväl icke att från det inre af landet till kusten transportera ortens produkter, hvaraf tjäran bland andra varor förbi forsarne måste köras och för sådant ändamål ofvan forsarne uppdragas på land samt nedanföre desamma åter nedläggas i elfven. Särdeles kännbar är saknaden af ändamålsenlig kommunikation efter länets hufvudflod Luleå elf med dess breda dalbotten. Afidne Baron Hermelin var derföre betänkt att redan på sin tid, vid innevarande århundrades början, kanalisera samma elf förbi de väldiga Hedens- och Edeforsarne, hvarigenom denna majestätiska elf, som numera af sakkunnige anses vara rikets största flod, blifvit segelbar 14½ mil från Luleå samt 16½ mil från dess utlopp. Men med Hermelins patriotiska lif slocknade denna idé för den gången; och flere hundra tusen tunnland odlingsbar jord äro ännu icke af plogen vidrörda, millioner träd lemnas till förruttelse och bergens outtömliga malmtillgångar ligga ännu obegagnade — allt i saknad af användbar kommunikation efter detta af så rik natur omgifna vattendrag.

Emellan hufvudstaden och hamnarne vid Piteå, Luleå, Råneå, Kalix samt Haparanda underhålles jemn kommunikation med *ångfartygen* Chapman, Njord, Berzelius, Thule och Volontaire, hvaremot *kustfarten* med seglande fartyg nästan upphört.

Lotsväsendet handhafves af en Fördelningschef samt 33 lotsar, hvilka under året 1860 lotsat 812 fartyg, som erlagt tillsammans 18,728 R:dr R:mt i lotspenningar. Förutom en myckenhet spirbåkar och andra sjömärken finnes endast en *fyrbåk* inom länet, nemligen å Malören utanför inloppet till Haparanda.

Minsta *djupet* i länets hamnar och lastageplatser, med undantag af Salmis hamn, der fartyg endast lasta till 10 fot, är 13 fot. Men de flesta mäta större djup. Luleå stad omgifves af 30 å 36 fots djupt vatten.

Förhållandet med kommunikationer och *sjöfart* belyses i öfrigt af tabb. N:is 8 och 9.

Tabb. N:is 8 o. 9.

Hufvudsakliga *föremål för handel* äro skogsprodukter, spanmål och mjöl, smör och lax, kläden, bomullsgarn och tyger, kaffe och socker samt flerehanda specerier, afvensom produkter af härförut nämnda biförtjenster. Transporten af skogsprodukter, som merändels utskeppas direkte till utländska orter, verkställes med seglande, till största delen utländska fartyg, men i öfrigt af ångfartygen och några mindre seglande. Varuomsättningen försiggår i städerne och handelsplatser å landet samt å *marknader*, som hållas i nästan alla ånets socknar.

5. Kameralförhållanden.

Tab. N:o 10 visar antalet hemman och lägenheter, dessas natur och bruksdelar jemte upp- Tab. N:o 10.
skattningsvärde vid periodens slut.

Hemmantalet uti kustlandet, som vid periodens början utgjorde	mantal 613 ¹⁷⁴ ₃₃₄₆	
och vid dess slut.....	» 628 ¹³³ ₃₃₄₆ ,	
hade således vunnit en tillökning af.....	»	14 ³¹⁶³ ₃₃₄₆ ,

och i Lappmarken vid periodens början uppgick till ..... mantal 122 $\frac{7}{8}$
 och vid dess slut till ..... » 128 $\frac{445}{112}$,
 är der således ökad med ..... » 6 $\frac{11}{12}$
 eller tillsammans ..... » 21 $\frac{761}{768}$.

hvilken förökning härleder sig dels från i skatt ingångna krononybyggen och några frälsehemman efter till-
 ändagångna frihetsår, dels ock derifrån, att kronoheimman, som efter det trefjerdedelar af frihetstiden tillända-
 lupit, skattat för halfva räntan, efter den öfriga inträdt i full skattskyldighet.

Under femårsperioden hafva tillkommit:

Krononybyggen. Kronotorp.			Krononybyggen. Kronotorp.		
År 1856	31.	—	År 1859	91.	4.
» 1857	62.	—	» 1860	54.	2.
» 1858	13.	—	Summa anlagde	251.	6;

hvarförutom 1,081 smärre lägenheter blifvit till redan varande hemmans och nybyggens förmering upplätne.
 Beloppet af det till nybyggare utgifna *odlingsunderstöd* uppgår till 13,353 R:dr 23 öre R:mt. Under perioden
 äro dessutom tillkomne 11 tullmjölqvarnar, hvaraf tvenne drivas för ånga och äro förenade med förut om-
 förmälda sågverk.

Jordafsöndringarnes antal utgör 58 st., hvarför afgälden i allmänhet är bestämd i dagsverken, men der-
 emot mera sällan i spanmål, hvilket, för att öka arbetskraften vid jorden, iakttagits.

Hemmansklyfningar, som i mån af folkökningen samt fortgången och afslutandet af laga skiften ökas,
 äro allmäneligen icke hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anmälde.

Tabb. N:o 11 o. Litt. H. För fortgången af göromålen vid *skiftes- och afvittringsverket* redogöres i tab. N:o 11 och Litt.
 H här nedan. Kronans andel i kostnaden för afvittringen utgör för perioden 128,452 R:dr 8 öre R:mt.

Tab. Litt. I. Enligt den uti Riks-hufvudboken följda indelning upptages här *Statsverkets ordinarie inkomster*, hvilka re-
 dovisas af Kongl. Stats-Kontoret samt i detta län utgöras af hemmansräntor, kronotionde, arrendemedel, tionde-
 och hammarskattsjern, mantalspenningar, bötesmedel, båtsmansvakans-afgift, tillfällig rotevakans-afgift samt
 extra medel och uppborder (kontrollstämpel-medel, skogs- och stubböres-medel m. m.), hvilka alla tillsamman-
 tagne under perioden enligt landsboken utgjort de belopp, som finnas i å följande sida stående tab. Litt. I,
 som jemväl upptager *Statsverkets extra ordinarie inkomster*, hvilka likaledes redovisas af Kongl. Stats-Kontoret,
 men af hvilka inom detta län endast förekomma charta-sigillata-medel samt bränvinsmedel (tillverkningsafgift).

Tab. Litt. H. Uppgift på de arbeten, som af Landtmätarne vid Afvittringsverket i Norrbottens län
 blifvit verkställda åren 1856—1860.

År.	Ägor i kvadratreffvar.												Utstakade rå- eller skiftes- linier.	Mantal, före- slagne, afvittrade och skattlagde.			Antal förslagsvis afvittrade.			
	Affattade och beskrifne.				Föreslagne till områden åt gamla hemman, nybyggen, torp och lägenheter.				Föreslagne att afsättas såsom öfverloppsmarker.					Gamla hemman.	Nybyggen. Kronotorp.	Nybyggen.	Öfverloppsmarker.	Lägenheter utan mtl.		
	Inrös- ningsjord.	Afrös- ningsjord.	Impedi- menter.	Summa.	Inrös- ningsjord.	Afrös- ningsjord.	Impedi- menter.	Summa.	Inrös- ningsjord.	Afrös- ningsjord.	Impedi- menter.	Summa.								
1856.....	15,714	353,606	410,071	779,391	5,231	92,102	36,697	134,030	3,886	450,599	136,920	591,405	403,420	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{8}$	$\frac{3}{8}$	2	2	—	4
1857.....	4,038	103,405	138,884	246,327	12,720	165,835	148,204	326,759	1,753	316,928	167,738	486,419	3,583,518	$1\frac{3}{25}$	$\frac{1}{16}$	$\frac{3}{8}$	6	10	—	2
1858.....	29,169	446,720	394,499	870,388	39,609	300,222	280,559	620,390	—	26,868	13,632	40,500	1,602,998	$31\frac{1}{4}$	$\frac{1}{16}$	$5\frac{1}{2}$	159	11	—	1
1859.....	20,898	472,386	408,045	901,329	43,298	303,641	229,812	576,751	—	4,728	7,171	11,899	905,946	$28\frac{1}{2}$	$2\frac{3}{2}$	$7\frac{1}{2}$	139	19	—	10
1860.....	38,775	300,899	44,451	384,125	59,061	463,013	263,665	785,739	2,538	205,237	53,990	261,765	2,058,921	3	$\frac{1}{16}$	$28\frac{1}{2}$	8	97	—	6
Summa	108,594	1,677,016	1,395,950	3,181,560	159,919	1,324,813	958,937	2,443,669	8,177	1,004,306	379,451	1,391,983	8,554,803	$65\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{4}$	$46\frac{1}{8}$	314	139	—	23

Allmänna *bevillningen* har för perioden utgjort 123,358 R:dr 89 öre samt resterne för år 1860: 316 R:dr 8 öre R:mt.

Af denna tablå visar sig, att resterne i synnerhet å statsmedel från och med år 1857 varit betydligt större än under det nästföregående året af perioden. Orsaken härtill är att söka dels uti 1856 års missväxt, dels ock under följande tider uti större på högre rätts pröfning beroende bötesbelopp, dels slutligen uti omöjligheten att inom räkenskapsåret indrifva de förökade stubbörresmedlen särdeles från lappmarkens spridda innevånare.

Hvad *roteringsverket* angår, torde endast behöfva åberopas, hvad senaste femårsberättelse derom innehåller, med tillägg allenast, att, oaktadt genom nya hemmans inträdande i skatt och roteringskyldighet under perioden någon lindring kunnat beredas de öfverroterade hemmanen uti deras tunga, deras onus emellertid är ganska kännbart och först inom en ännu temligen aflägsen framtid torde kunna utjemnas till en rättvis och likformig fördelning på länets roteringskyldiga hemman. Kostnaden för en soldats underhåll har under perioden i medeltal nppgått till 80 R:dr 63 öre R:mt för hvarje rote.

Tab. Litt. K upptager influtne *bränvinsminuterings-* och *utskänkings-* samt *folkskole-*afgifterne. Tab. Litt. K.

6. Politi.

Inom hvarje af länets städer, Luleå, Piteå och Haparanda, finnes ett *elementarläroverk*, hvaraf det i Luleå på reallinien är fullständigt, men för öfrigt förekomma icke några allmänna undervisnings- eller uppfostrings-anstalter än de öfverallt inrättade *folkskolorna* samt *missions-* och *kateketskolorna* i Lappmarken.

Ehuru åtgärder blifvit vidtagna för åvägabringande af anstalter till kreditens och företagsamhets underlättande, hafva sådana anstalter under perioden icke inträdt i verksamhet, hvaremot den år 1852 inrättade *sparbanken* för länet oafbrutet fortsatt sin verksamhet, på sätt tab. N:o 12 närmare utvisar. Tab. N:o 12.

Tab. Litt. I.

Statsverkets inkomster.

	R:dr	R:mt	Ordinarie inkomster.		Extraordinarie inkomster.		
			Levererade.	Resterande.	Charta-Sigillata-medel.	Bränvins-medel.	Summa.
År 1856			64,067,83	6,193,15	10,397,52	—	10,397,52
» 1857	»	»	69,378,53	24,449,26	17,192,96	5,000	22,192,96
» 1858	»	»	77,233,80	24,889,96	17,650,68	4,824,37	22,475,05
» 1859	»	»	87,747,84	21,181,87	20,744,17	5,496,88	26,240,55
» 1860	»	»	110,336,78	30,681,40	13,121,17	5,497,13	18,618,30
Summa	»	»	403,764,78		79,106,50	20,817,88	99,924,38

Tab. Litt. K.

Influtne bränvinsminuterings- och utskänkings- samt folkskole-afgifter.

	R:dr	R:mt	Bränvinsminuterings och utskänkings-afgift.	Folkskole-afgift.
År 1856			10,953,75	5,819,20
» 1857	»	»	11,910,50	5,708,50
» 1858	»	»	9,890,25	5,582,72
» 1859	»	»	10,472,25	5,745,50
» 1860	»	»	10,260,66	6,276,04
Summa	»	»	53,457,41	29,131,96

Distriktsmagasiner inom länets kustland fortfara med sin gagnande verksamhet genom utlåning af spanmål åt behöfvande delegare. Deras disponibla tillgångar, som enligt sista berättelsen uppskattades till 5,000 tunnor korn, skulle ock sedan dess genom räntor hafva bordt ej så obetydligt ökas, men 1856 års missväxt föränledde, att någon del af spanmålstillgångarne till nödställda delegare måste utdelas, hvadan tillökningen i grundfonderne blifvit obetydlig, så att spanmålsbehållningen vid denna periods slut föga öfverskjuter 5,000 tunnor.

Värdet af den uti länets *brandstodsbolag* för landet, hvarest endast hus och byggnader samt boskap, säd och foder till försäkring intagas, brandförsäkrade egendom
 uppgick vid periodens slut till..... R:dr R:mt 2,686,876,50.
 och den skada bolaget ersatt, till..... » » - 12,648.

Tab. Litt. L. Under femårsperioden har inom länet funnits endast ett *kurhus* och *lasarett* i Piteå, hvars verksamhet inhemtas af nedanstående tab. Litt. L.

Läkarevården vid inrättningen är ombesörjd af en Lasarett- och Kurhusläkare, som derjemte varit Stads- och Regementsläkare. För öfrigt hafva endast 3:ne Provinsialläkare varit under perioden stationerade inom länet. Olägenheterna af ett så ringa antal läkare inom det vidsträckta länet äro insedda, samt åtgärder för anställande af ytterligare tvenne *Provinsialläkare* vidtagne. Men äfven då dessa blifva tillsatte, är icke ändå det mest trängande behovet af läkarevård afhjelpat.

Oaktadt den anställda *Länsdjurläkaren* kan sägas vara stadd på en beständig resa, utmärker länets vidd redan omöjligheten för honom att kunna tillfredsställa allas behof af hans biträde, hvarföre flere dylika läkares anställande synes vara särdeles nödvändigt.

Tab. N:o 13. *Fattigvården* ombesörjes enligt författningarne samt fastställda reglementen för de olika fattigvårds-samhälleerna enligt hvad tab. N:o 13, upprättad särskildt för städerna, kustlandet och lappmarkerne, utvisar.

Såsom en egenhet för länet är anmärkt den härvarande *inhysesklassen*, som utgör mer än två femtedelar af befolkningen. Dess tillkomst, som från början torde hafva härledt sig från utflyttningar från svaga hemman, underhålles numera af sträfvandet efter oberoende, som en del allmogens barn och inhysesklassens egna afkomlingar söka uti tillfälliga arbetsförtjenster, hellre än att antaga dräng- och pigtjenster, eller torp under hemman. Då de härvid mera sällan understödjas af något jordbruk, råka de på ålderdomen och vid sjukdomar i fattigdom samt falla sålunda fattigvården till last; och häraf förklaras orsaken till den tyngd, fattigvården inom länet medför.

En uppställd jämförelse emellan värdet af im- och exporterade varor och effekter borde visserligen vara egnad att gifva någon ledning för omdömet, angående befolkningens ekonomiska ställning, men med afseende

Tab. Litt. L.

Summarisk uppgift för *Lasarettet* i medeltal 1856—1860.

Dagligt portionspris. R:mt.	Patienter à 4 på sängen. R:mt.	Öfverföring från kurhusmedel. R:dr R:mt.	Kollektmedel. R:dr R:mt.	Räntor. R:dr R:mt.	Summa inkomster. R:dr R:mt.	Summa utgifter. R:dr R:mt.
47 $\frac{3}{4}$ öre.	7 $\frac{3}{4}$ öre.	20	299,17	799,30	1,118,47	887,21

för *Kurhuset* i medeltal 1856—1860.

Portionspris med frukost. R:mt.	Legosängspris per dag. R:mt.	Betalande patienter.	Fripatienter.	Bruttoinkomst. R:dr R:mt.	Afkortningar. R:dr R:mt.	Behållen inkomst. R:dr R:mt.	Legosängs- och beklädnadsersättning. R:dr R:mt.	Summa behållen inkomst. R:dr R:mt.	Utgifter. R:dr R:mt.
47 $\frac{3}{4}$ öre.	51 $\frac{3}{4}$ öre.	19 $\frac{3}{4}$	10	3,475	227,22	3,248,43	1,085,81	4,334,24	4,190,52

på otillförlitligheten af de källor, som derfor måste läggas till grund, har Landshöfdinge-Embeteu likväl ansett en sådan uppställning såsom mera vilse- än vägledande böra från denna underdåniga berättelse uteslutas.

Att, oaktadt missväxt under ett af periodens fem år inträffat, välmågan bland befolkningen dock är i tilltagande, uppenbarar sig väl icke genom tillvaron af besparade tillgångar, men ett förbättradt byggnadssätt, större välfärd och yppighet i klädsel samt utvidgad företagsamhet i flera riktningar äfvensom ökad jordvärde äro likväl derpå ojäfaktiga bevis.

Luleå Lands-Kansli och Kontor den 26 Juli 1862.

På Landshöfdinge-Embeteu vägnar:

A. M. Eurén.

B. A. Ekström.

Tab. N:o 1.

F O L K M Ä N G D.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Den 31 December enligt husförhörlängderna.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.						Utskrifningsmanskap.
				Hela folkmängden af			Deraf frie från mantalspengar.			
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	
Å landsbygden.										
År 1856	29,927	31,146	61,073	23,999	24,870	48,869	13,657	14,391	28,048	1,770
» 1857	30,367	31,577	61,944	23,973	25,075	49,048	13,973	15,020	28,993	1,919
» 1858	31,006	32,197	63,203	24,687	25,720	50,407	14,335	15,424	29,759	1,918
» 1859	31,464	32,711	64,175	25,315	26,521	51,836	14,904	16,266	31,170	1,977
» 1860	32,020	33,398	65,418	25,577	26,626	52,203	15,149	16,325	31,474	1,764
I städerna.										
År 1856	1,616	1,953	3,569	1,544	1,906	3,450	657	769	1,426	145
» 1857	1,645	2,002	3,647	1,606	1,910	3,516	719	800	1,519	161
» 1858	1,660	2,020	3,680	1,606	1,960	3,566	711	840	1,551	151
» 1859	1,727	2,053	3,780	1,665	2,153	3,818	732	997	1,729	182
» 1860	1,723	2,084	3,807	1,706	2,036	3,742	765	897	1,662	158
Summa i hela länet år 1860	33,743	35,482	69,225	27,283	28,662	55,945	15,914	17,222	33,136	1,922
Hvartill komma ej mantalsskrifne i Lappmarkerne år 1860.....						11,052				

Tab. N:o 2.

J O R D B R U K.

1	3	4	5	6	9
I medeltal för åren 1856—1860.	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Potatis.
Årliga utsädet på tunnland af. .... tunnor	½	1½	1½	1½	6
Årliga behovet för länet till utsäde..... »	1,322	24,473	1,627	35	17,853
Tunnland åkerjord använda till odling af.....	2,644	16,315	1,085	28	2,975
Skördebelopp i korntal	13:de	5:e à 6:e	6:e	4:e	13:de
Årliga förbrukningen på person i medeltal..... tunnor	½	2½	—	—	½

Tab. N:o 3.

BOSKAPSSKÖTSEL.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
År 1860—1861.	Hästar.	Tjurar.	Oxar.	Kor.	Ungnöt.	Får.	Getter.	Svin.
Antal vinterfödde.....	7,372	809	129	28,708	5,810	31,065	4,601	970

Till tab. N:o 4, SKOGSHUSHÅLLNING, har Landshöfdinge-Embete ej varit i tillfälle att lemna andra uppgifter, än de i berättelsens text upptagne.

Tab. N:o 5.

DÖDADE ROFDJUR.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
År.	Björnar.	Vargar.	Lodjur.	Jerfvar.	Räfvar.	Mårdar, Hillrar och Her- meliner.	Uttrar.	Skjälär.	Örnar.	Hökar, Ugglor och Ufvar.	Falkar och Glador.	Belopp af utbetald belöning. R.dr R.mt.
1856.....	50	29	1	68	618	556	52	885	36	350	42	69
1857.....	30	44	5	76	531	419	61	1,006	43	327	35	55
1858.....	28	34	3	61	624	466	75	1,095	42	298	59	50
1859.....	22	57	2	86	597	588	66	934	40	313	50	65
1860.....	26	38	3	94	593	488	63	1,043	46	365	41	48
Summa	156	202	14	385	2,963	2,517	317	4,963	207	1,653	227	287

Tab. N:o 6.

AF ROFDJUR DÖDADE HUSDJUR.

1	2	3	4	5	10	11	12
År.	Hästar.	Nöt- kreatur.	Får.	Getter.	Höns.	Renar.	Skadan be- räknad i pen- ningevärde. R.dr R.mt
1856.....	5	20	227	—	13	213	3,508
1857.....	4	14	312	2	15	275	3,555
1858.....	3	14	202	—	13	367	4,454
1859.....	5	13	233	—	17	510	4,255
1860.....	3	8	335	—	11	383	3,753
Summa	20	69	1,309	2	69	1,748	19,525

Tab. N:o 8.

ALLMÄNNA VÄGAR, GÄSTGIFVERIER OCH SKJUTSNING, 1856—1860.

1	2	3	4		5	6								10	11			13			
			Längd i mil.				Kostnad för								Antal hästar, utgångne till						
			af hvarje slag af motstående vägar	af indelade med skjutsstationer för sedde vägar		af fulländade och afsynade nya vägar	af fulländade eller betydligt förbättrade vägar	fulländade nya vägar				omlagde eller betydligt förbättrade vägar				Gästgifveriernas antal år 1860.	År.		Kungs- och kronoskjuts.	Gästgifverier, hall- och reservskjuts.	
								vid periodens slut.		under perioden.		af statsmedel.			af kommunernes medel.						af statsmedel.
Särskilde slag af vägar.																					
Allmänna landsvägar.....	23½	23½	—	—	—	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	15	1856						
Häradsvägar.....	21½	21½	11½	—	—	28,239	15,000	—	—	—	—	—	—	10	1857						
Socknevägar.....	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	1858						
I städer.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1859						
Med införd skjutsentreprenad.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	1860		6,935				

Tab. N:o 9.

SJÖFART OCH HANDEL, ÅR 1860.

	1								2															
	S j ö f a r t.								H a n d e l.															
	Fartyg och båtar, begagnade till								Gross-Handlare.		Minut-Handlare.		H a n d l a n d e.											
	inrikes sjöfart.				utrikes sjöfart.				Antal.		idkande både gross- och minut-handel.		enl. § 3 mom. 1 af Handels-Ordn.		qvinnor enl. § 4 Handels-Ordn.		med in- och utländska varor.		med landtmanna-varor.		med egna tillverkningar.			
	Antal.	Lästetal.	Besättning.	Sjöfolk.	Antal.	Lästetal.	Besättning.	Sjöfolk.	Husbönder.	Bejening.	Husbönder.	Bejening.	Husbönder.	Bejening.	Husbönder.	Bejening.	Husbönder.	Bejening.	Husbönder.	Bejening.	Husbönder.	Bejening.		
Under landsrätt hörande.																								
Luleå fögderi.....	14	182,5	14	16	1	29	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	9	—	—	—	—	
Kalix d.o.....	7	195	4	17	4	431	4	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	16	—	—	—	—	
Torneå d.o.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1	25	—	—	—	
Haparanda stad.....	14	197	—	—	5	360	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	9	—	—	—	—	
Under stadsrätt hörande.																								
Luleå stad.....	6	141,69	7	7	9	988,84	8	70	—	—	21	4	8	7	—	—	—	2	—	—	—	—	—	
Piteå d.o.....	10	267,46	10	30	4	333,15	4	32	—	—	—	—	16	21	—	—	—	1	—	—	—	—	—	
Summa	51	963,65	35	70	23	2,141,99	17	139	—	—	21	4	24	28	—	—	—	4	—	72	35	25	—	—

Tab. No 10.

HEMMAN OCH JORDLÄGENHETER M. M. ÅR 1860.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Å landsbygden.								I städerna.										
Hemman och jordlägenheter af alla slag, efter olika natur, enligt nya jordebokordningen.	Hemman.		Antal			Uppskattningsvärde. R.dr R.mt.	Tomter, jordar och lägenheter af alla slag.	Tomter.		Jordar.				Uppskattningsvärde.				
	Mantal.		Brukningsdelar.	jordorp.	backstugor.			andra lägenheter.	Antal.	Åker.	Äng.	Skog och beten m. m.	Summa tunnland jord.	Hemmantal.	R.dr R.mt.		Summa uppskattningsvärde.	
	Oförmedladt.	Förmedladt.													Hus och tomter.	Jordar.		Summa
Uti kustlandet.																		
Kronohemman:																		
under allmän disposition ...	—	11 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$	29	—	—	—	} 770,413											
under enskild d:o ...	—	52 $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{2}$	576	21	—	191												
Skattehemman.....	—	468 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$	4,057	—	2,876	—	4,228,943											
Frälsehemman.....	—	96 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$	185	—	—	—	314,570											
Summa	—	628 $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{2}$	4,847	21	2,876	191	5,313,926											
Uti Lappmarkerne.																		
Kronohemman:																		
under allmän disposition ...	—	5	8	} 110	18	—	—											
under enskild d:o ...	—	73 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$	664															
Skattehemman.....	—	11 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$	75															
Frälsehemman.....	—	39 $\frac{1}{2}$	83	—	—	—	—											
Summa	—	128 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$	830	110	18	—	—											
Summa för hela länet	—	756 $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{2}$	5,677	131	2,894	191	5,313,926	Summa	562 $\frac{1}{2}$	44,300	2,013	4,650	6,963	3	693,739	455,200	1,148,939	

Tab. N:o 11.

LAGA SKIFTEN M. M. ÅREN 1856—1860.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
År.	Sökta skiftens antal.	Fastställda skiften.							Arfvoden till Landtmätare och gode män för laga skiften. R:dr R.mt.	Hela beräk- nade utgifts- ersättningen. R:dr R.mt.
		Antal.	Skiftade mantal.		Skiftade kvadratrefvar.			Afrös- nings- jord.		
			Oförmed- lade.	Förmed- lade.	Inrösningsjord.					
					Åker.	Äng.	Odlings- mark.			
1856.....	6	1	12 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{8}$	12 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{8}$	4,398	17,787	799	159,915	17,300	21,700
1857.....	12	—	4 $\frac{3}{4}$	4 $\frac{3}{4}$	1,066	9,123	120	37,472	4,800	6,500
1858.....	7	3	7 $\frac{1}{8}$	7 $\frac{1}{8}$	1,009	15,206	907	71,128	8,200	11,200
1859.....	10	6	12 $\frac{3}{8}$ $\frac{3}{4}$	12 $\frac{3}{8}$ $\frac{3}{4}$	2,356	22,661	1,106	115,302	9,400	11,800
1860.....	3	4	4 $\frac{3}{8}$	4 $\frac{3}{8}$	506	10,027	—	75,738	9,900	11,900
Summa 1856—60	38	14	40 $\frac{1}{8}$	40 $\frac{1}{8}$	9,335	74,804	2,932	459,555	49,600	63,100

Tab. N:o 12.

S P A R B A N K E N.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Sparbankens benämning och stiftelseår.	Antal del- egare	Hela kapital- tillgån- gen	Öfver- skott eller besparing öfver del- egarnes andel	A f d e l e g a r n e									
				insatt belopp. R:dr R.mt.					uttaget belopp. R:dr R.mt.				
				vid periodens slut.	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1856.	1857.	1858.	1859.
Norrbottnens läns, stiftad 1852....	1,092	68,254,60	2,550,46	20,297,18	8,080,22	5,148,22	9,774,75	8,277,94	7,005,86	16,381,98	20,024,98	9,739,81	6,006,29

Tab. No 13.

FATTIGVÅRDEN.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
År.	Fattigvården. Genomsnitt för hela samhället.	Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.	Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.										Fattigvårdens										
			Äldre personer vårdade				Barn vårdade i och utom fattighus.		Summa.		Summa af båda könen.		inkomster.				Ersättning af statsmedel.		Ersättning af annat fattigvårds-samhälle.		Summa.	samtliga utgifter i och för fattigförsörjningen.	
			i fattighus.		på annat sätt.						M. Q.		M. Q.		M. Q.		M. Q.		M. Q.				M. Q.
			M.	Q.	M.	Q.	M.	Q.	M.	Q.	M.	Q.	M.	Q.	M.	Q.	S.a.	M.	Q.	S.a.	M.	Q.	M.
I kustsocknarne.																							
1856	—	—	1	1	5	63	131	76	72	140	208	348	456	740	1,196	5,386,92	3,076,05	28,485	1,138	—	38,085,97	35,514,88	
1857	—	—	1	1	6	74	141	86	81	161	228	389	560	818	1,378	7,384,43	3,124,03	25,502,49	200	2,597	38,807,95	35,812,75	
1858	—	—	1	1	6	78	139	87	83	166	228	394	502	804	1,306	7,269,80	3,630,06	25,663,79	153,50	—	36,716,65	34,644,80	
1859	—	—	1	1	6	73	134	90	79	164	219	383	500	811	1,311	5,384,57	4,139,37	24,924,38	167,75	—	34,616,07	33,086,96	
1860	—	—	2	1	7	77	150	100	81	178	238	416	533	872	1,405	6,742,92	4,487,69	27,629,25	139,25	40	39,039,11	36,571,16	
I städerna.																							
1856	1	—	1	—	7	1	3	15	12	16	22	38	11	44	55	1,706	2,020	2,328	—	92,50	6,146,50	4,342	
1857	1	—	1	1	7	3	3	15	16	19	26	45	12	59	71	713	2,433	2,366	—	—	5,512	5,634	
1858	1	—	1	—	5	11	12	12	17	23	40	18	52	70	948	2,626	1,852	—	—	—	5,426	5,520	
1859	—	—	—	—	4	7	11	11	15	18	33	18	58	76	664	3,791	1,845	—	—	—	6,300	6,030	
1860	—	—	—	—	2	6	10	14	12	20	32	19	63	82	1,434	2,511	729	—	—	3,31	4,677,31	5,597	
I Lappmarksförsamlingarne.																							
1856	—	—	—	—	17	20	21	27	38	47	85	204	200	404	146	495	2,137	1,400	—	—	4,178	4,414	
1857	—	—	—	—	22	24	29	34	51	58	109	430	457	887	203	895	2,220	1,750	3,953	9,021	9,161		
1858	—	—	—	—	23	22	28	35	51	57	108	575	582	1,157	263	504	2,758	750	7,478	11,753	12,271		
1859	—	—	—	—	23	21	33	37	56	58	114	403	405	808	254	602	2,761	750	4,608	8,975	9,094		
1860	—	—	—	—	28	23	30	33	58	56	114	195	214	409	327	671	2,928	750	932	5,608	5,727		

Anmärkingar:

- Från Pajala socken har uppgift ej inkommit.
- Uti 20:de kolumnen finnas upptagne medel, hvilka såsom gåfvor från andra orter tillföllö Lappmarkerne efter 1856 års missväxt.

STOCKHOLM, 1862.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,
KONGL. BOKTRYCKARE.